

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi poli. Veljajo v tiskarnicijemane za celo leto 3 gld. 60 kr., za polleta 1 gld. 80 kr., za četrtrleta 90 kr. pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gld. 20 kr., za pol leta 2 gld. 20 kr., za četrtrleta 1 gld. 15 kr. nov. den.

V Ljubljani v sredo 5. septembra 1866.

Gospodarske stvari.

Pet poglavitnih potreb
novega vrta.

Vrte imajo ljudje prav radi; to se vidi v tem, da marsikdo peščico svoje zemlje za to obrne, da si napravi vrtec. Al vsakdo ne gleda na to: ali je tudi kraj, kjer ga naredi, vrtnarstvu ugoden.

Pet poglavitnih reči je, ki so neobhodno potrebne, ako hočeš, da si ti dobro sponaša vrtec; te so: zrak, svetloba, toplota, voda in varnost.

Dajmo o vsaki besedico spregovoriti.

Zrak, to je, dober zrak je prvi pogoj rastlinskemu življenju. Kakor človek brez dobrega (čistega) zraka in brez tega, da se stanovališča njegova vsaki dan prezračijo, hirati in bolehati začne, taka se godi tudi vrtnim rastlinam, ako so v slabem ali pa v zaprtem (zatuhlem) zraku. Blizo gnojišč, med hleve, za visoke zidove ne naredi vrta. Ako ima vrt tvoj tako lego, pa ti drevesa in druga zelišča ne rastejo veselo, iskal bodeš drugih vzrokov, ki so jim škodljivi, a tega ne veš, da pomanjkanje čistega zraka je prva ovira vesele in zdrave rasti.

Svetloba pa je tudi potrebna, pa ne samo cveticam, temuč tudi drevju. Al tū ne mislimo popolne temnote, ampak tiste zapreke, ki delajo, da je vrtec tvoj v senci. Senca je sicer povsod, tiste sence pa, ki se spreminja po dnevu, ne mislimo tukaj, ampak tiste sence se bojimo, ktera je skor celi dan na našem vrtu. Navaden pregovor je: „senca morí“, to je, senca zatira in kvari rastlino, ki stoji v senci.

Da vrt potrebuje dosti in pripravne vode, tega menda ni treba še le dokazovati, brez vlage trpijo rastline žejo; njih žeja je suša, suša pa tudi kakor senca morí rast. Šo letine, v kterih ni treba veliko prilivati; so pa tudi take, da nebó ne priliva, kolikor je treba, — da tedaj človek mora pomagati. Treba tedaj, da je na vrtu vodnjak (štirna), kapnik (cisterna), ali da kak potok ni daleč od vrta. Čas je kapital za vsacega človeka; kjer ni vode blizo, rado se zanemarja prilivanje.

Brez toplote ni življenja v rastlini; brez toplote vse otrpne. Najbolj naravno in najcenejšo toploto daje nam solnce. Solnce ima s svitlobo in toploto toliko moč do rastlinstva in živalstva, da je vse mrtvo ondi, kjer solnca ni. Ako imaš cvetlice v loncih, lahko jih prenašaš sèm ter tjà, da jim privoščiš svitlobe in toplote; a druga je z vrtem; njega ne moreš prestavljati, tedaj glej, kadar nov vrt napravljáš, da ga narediš na osolnčje.

Konečno še priporočamo varnost. Ako je vrt blizo hiše, dobro! Sicer je pa ograja potrebna, pa tudi še varha potrebuje vrt, kadar so pridelki v nevarnosti, da jih okrade tat; pa tudi zavoljo živine treba je vrtu meje.

Gospodarske skušnje.

* Kako se dajo kosti hitro v gnoj predelati. — Na pripraven kraj razsuj prsti; na prst nasuj neugašenega apna, in na to položi kosti, na kosti nasuj zopet neugašenega apna, na apno prsti, na prst apna in na apno zopet kosti in tako naprej. Vsaka plast ali lega naj je pol čevlja na debelo. Tako narejeni kup pokrij zgorej in na stranéh s prstjo, da ne more zrak blizo. In tako bojo začele kosti prsteneti. Le kadar je vreme prav suho, polij ta kup včasih, najbolje je z gnojnico. Čez malo tednov apno razjé kosti, da razpadejo. Potem razmeči kup, da se vse skupaj še bolje pomeša, in ta gnoj zvozi na polje. Čudil se boš, kako dober da je! — Ako pa temu kupu še živinskega ali človeškega blata primešati hočeš, naredi ga kje, da je deleč od hiš, kajti taka vročina se napravi v njem, zlasti ako si primešal konjskega gnoja, da ti kup začne s plamenom goreti, kadar ga odpreš.

* Kako mlečne posode čediti. — Ako gospodinja leséne mlečne posode še tako dobro izmiva, jih vendar popolnoma očediti ne more, ker se mleko zarine v luknjice lesá. Ko se pa to zgodi, se začnó ti mlečni drobci v luknjicah kisati in nazadnje gnjiti; to pa stori, da se v tacih posodah potem mleko ali smetana pokvari, potem pa se tudi sirovo maslo (puter) spridi ali se ga manj naredi. Dr. Lehman (v službenem listu za gospodarske saksonske družbe) priporoča za to natronov lug (Natronlauge) ter pravi, da ga ni boljšega pomočka. Dela naj se pa tako-le: Latvice ali pinje naj se s kropom poparijo, potem pa na zraku posušé; potem pa naj se poplaknejo z natronovim lugom, kteri naj nekoliko minut stoji v latvici ali pinji. Ko se je iz posod vлил ta lug, naj se še enkrat pomijejo s čisto vodo. Za pinjo, ktera drži kakih 15 do 20 bokalov, se potrebuje k večemu pol kozarca natronovega luga, kteri se še pomeša z nekoliko bokali vode.

O šolah za kmetijstvo.

Ker tudi pri nas pride kadaj zopet čas, da se ustanové učilnice za kmetijstvo, mikavno je, da vidimo, kako je drugod.

Poglejmo v tako šolo v Švajcju v Krajclingu v turgavskem kantonu, kako je ondi.

V kmetijsko to šolo se jemljejo mladenči od 14. do 20. leta, ki so že v kakošno tako imenovano sekundar- ali real-šolo hodili, in se za kmetijstvo pripraviti in izuriti hočejo.

Šola se začne vsako leto o začetku vélikega travna ali maja. Drug čas se učenci ne jemljejo; oglašiti pa se znajo kadar si bodi, toda saj 6 tednov prej, ko se šola začne, pri vodju šole.